

Vlaams
Parlement

ingediend op **1512** (2017-2018) – Nr. 1
7 maart 2018 (2017-2018)

Ontwerp van decreet

houdende instemming met
de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA)
tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds,
en Canada, anderzijds,
ondertekend te Brussel op 30 oktober 2016
en met het gezamenlijk interpretatief instrument*

* De bijlagen bij dit ontwerp van decreet zijn te vinden op de [dossierpagina](#) op www.vlaamsparlement.be.

INHOUD

Memorie van toelichting	3
Voorontwerp van decreet.....	19
Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen	23
Advies van de Raad van State	29
Ontwerp van decreet.....	47
Bijlagen: – Tekst van de akte	
– Tekst van het gezamenlijk uitleggingsinstrument	
zie dossierpagina van het document op www.vlaamsparlement.be	

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. Algemene toelichting**1. Samenvatting**

De Brede Economische en Handelsovereenkomst (in het Engels: 'Comprehensive Economic and Trade Agreement', afgekort CETA) is een vrijhandelsakkoord tussen de Europese Unie (EU) en Canada. Het akkoord is erop gericht om Canadese en Europese bedrijven meer en betere kansen te geven in respectievelijk de Canadese en Europese interne markt. Tegelijk moet dit akkoord de werkgelegenheid in Europa ondersteunen.

Dit ontwerp van instemmingsdecreet kadert in de strategische doelstelling 'Een vrijere en eerlijkere internationale handel is gunstig voor de Vlaamse economie' uit de beleidsnota Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen en Ontwikkelingssamenwerking.

2. Situering**2.1. De betrekkingen tussen de Europese Unie en Canada**

De Europese Unie en Canada zijn belangrijke internationale partners die nauwe economische, culturele en politieke banden hebben. Canada is een van de oudste partners van de EU. De relatie tussen de EU en Canada dateert van in de jaren vijftig van vorige eeuw en ontwikkelde zich van een louter economische relatie tot een strategisch partnerschap. De relatie wordt gekenmerkt door gemeenschappelijke waarden en gelijklopende mondiale doelstellingen. Zo werken beide partners nauw samen op het vlak van mondiale uitdagingen zoals het leefmilieu, de klimaatverandering, de energieveiligheid en de regionale stabiliteit.

In 1959 werd al een overeenkomst gesloten inzake samenwerking op het gebied van het vreedzaam gebruik van atoomenergie tussen de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom) en de regering van Canada.

In 1976 ondertekenden de Europese Economische Gemeenschap (EEG) en Canada een kaderovereenkomst inzake de samenwerking op het vlak van economie en handel. Het was de eerste formele overeenkomst in haar soort die de toenmalige EEG sloot met een geïndustrialiseerd partnerland.

De in 1990 aangenomen verklaring inzake trans-Atlantische betrekkingen verruimde de contacten met de invoering van een jaarlijkse top en bijeenkomsten op ministerieel vlak.

Op de top van Ottawa in 1996 werden in een gezamenlijke politieke verklaring en een gemeenschappelijk actieplan nieuwe samenwerkingsgebieden aangeduid. In de loop der jaren vond de ondertekening plaats van verscheidene sectorale overeenkomsten inzake de samenwerking op het vlak van douane, onderwijs en vorming, wetenschap en technologie, sanitaire maatregelen ter bescherming van de gezondheid van mens en dier en de handel in wijn en sterke drank.

Op 14 maart 2004 werd tijdens de top van Ottawa de EU-Canada-partnerschapsagenda aangenomen, die de vormen van samenwerking aanduidt, en vooral deze waar men door middel van gezamenlijke actie meer kan bereiken dan bij alleen handelen.

Zowel Canada als de EU zijn toegewijd aan het bevorderen van de internationale vrede en veiligheid door middel van een doeltreffender multilateraal stelsel en door het bevorderen van de internationale rechtsorde. De EU-NAVO relatie is dan ook een belangrijke uiting van het trans-Atlantisch partnerschap.

In april 2009 werd een mandaat gegeven aan de Europese Commissie om een vrijhandelsakkoord met Canada te onderhandelen. Dit mandaat werd in 2011 herbevestigd met toevoeging van investeringen overeenkomstig de toegenomen bevoegdheid van de Europese Unie na inwerkingtreding van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

In september 2011 werden de onderhandelingen inzake een strategische partnerschapsovereenkomst opgestart. Deze overeenkomst zal zorgen voor een nauwe en regelmatige dialoog die de bestaande samenwerking op verschillende vlakken moet verbeteren. Daarnaast zal zij ook leiden tot een dialoog en samenwerking inzake algemene thema's zoals energie, veiligheid, innovatie, duurzame ontwikkeling en de bevordering van de mensenrechten. De parafering van de ontwerptekst vond plaats op 8 september 2014. Deze partnerschapsovereenkomst werd samen met het voorliggende akkoord ondertekend op 30 oktober 2016. De Vlaamse instemmingsprocedure werd beëindigd met het decreet van 20 oktober 2017.

2.2. Het belang voor Vlaanderen

Op het vlak van buitenlandse handel presteerde de Vlaamse uitvoer naar Canada in de jaren 2010-2012 ondermaats. Het uitvoersprongetje van 2013 (+16,4%) bleek kortstondig, want in 2014 zakte de export alweer 14% tot 1,69 miljard euro. In 2016 bekleedde Canada de 26e plaats op de lijst van Vlaamse exportbestemmingen met een totale uitvoer van ongeveer 1,8 miljard euro.

In 2008 piekte de Vlaamse invoer uit Canada op 1,85 miljard euro. Een groot verschil met 2009, dat een mager jaar was. Nadien sloeg de invoer weer aan het stijgen in 2010 en 2011. Opmerkelijk was dat in 2013 (+50,55%) én in 2014 (+4,28%) de recordinvoerwaarde uit Canada twee jaar op rij scherper werd gesteld en de invoer in 2014 uitkwam op 2,61 miljard euro. In 2016 bedroeg Vlaamse invoer uit Canada bijna 2,5 miljard euro, wat goed was voor een 23e plaats.

De invoer uit Canada heeft de laatste jaren aan gewicht gewonnen tegenover de uitvoer.

2.3. Een schets van het partnerland

– Algemene gegevens

Canada situeert zich in het noorden van Noord-Amerika. Het land wordt begrensd door de Verenigde Staten (VS) in het zuiden, de Atlantische Oceaan in het oosten, de Amerikaanse staat Alaska en de Grote Oceaan in het westen en de Noordelijke IJszee in het noorden. Ottawa is de hoofdstad van Canada. Na Rusland is Canada het grootste land ter wereld. De gemeenschappelijke grens met de Verenigde Staten is de langste landgrens ter wereld gedeeld door twee landen.

Canada is een federale staat, bestaande uit tien provincies en drie territoria, en een parlementaire constitutionele monarchie. Een provincie oefent, in tegenstelling tot de territoria, haar eigen soevereiniteit uit in een grondwettelijk kader. Territoria oefenen hun macht uit op basis van door het federale parlement aangenomen wetten. Het politieke systeem van Canada is gebaseerd op het Britse Westminstermodel maar met Amerikaanse invloeden. Koningin Elizabeth II is het staatshoofd van Canada. Ze wordt vertegenwoordigd door de gouverneur-generaal.

Het hoofd van de regering is de eerste minister. Justin Trudeau is de huidige eerste minister van Canada.

Het parlement van Canada bestaat uit een Lagerhuis, het Huis van Afgevaardigden (House of Commons) en een Senaat (Senate). Het parlement wordt verkozen voor een periode van vijf jaar. De eerste minister kan echter vervroegde verkiezingen uitschrijven.

– *Economische en sociale gegevens*

Canada behoort tot de meest ontwikkelde en rijkste landen in de wereld. Canada wordt beschouwd als een economisch divers land. Het is lid van de Noord-Amerikaanse vrijhandelsovereenkomst (North American Free Trade Agreement, NAFTA), de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de G8, de groep van rijkste industrielanden plus Rusland.

De dienstensector is de belangrijkste sector in de economie. Ongeveer driekwart van de beroepsbevolking is werkzaam in deze sector. Daarnaast vormen de bosbouw, de mijnbouw en de visserij belangrijke bronnen van inkomsten. Bovendien is Canada één van de grootste leveranciers van landbouwproducten in de wereld. Canada behoort tot het kleine clubje van de ontwikkelde landen die zelf energie uitvoeren.

Canada nam in 2016 de tiende plaats in op de lijst van handelspartners van de EU. De EU is na de Verenigde Staten (VS) de belangrijkste handelspartner van Canada met een aandeel van bijna 9,6% van de totale buitenlandse handel. In 2016 was de waarde van de bilaterale handel in goederen tussen de EU en Canada 64,3 miljard euro. De EU-lidstaten exporteerden in 2016 voor 35,2 miljard euro goederen naar Canada en voerden voor 29,1 miljard euro in. Machines, transportmateriaal en chemische goederen zijn de belangrijkste verhandelde goederen. Ook de handel in diensten en de buitenlandse directe investeringen vormen een belangrijk onderdeel van de handelsbetrekkingen.

De wereldwijde financiële crisis van 2008 veroorzaakte een grote recessie, die leidde tot een aanzienlijke stijging van de werkloosheid in Canada. Hoewel de Canadese economie sinds 2013 grotendeels gestabiliseerd is, kent het land een trage groei en hogere werkloosheidscijfers dan normaal. Ook is Canada gevoelig voor de crisis in de eurozone. Daarnaast richten de federale regering en verschillende Canadese industrieën zich nu ook op de handel met de opkomende Aziatische markten.

Canada telt meer dan 34,5 miljoen inwoners. De meerderheid van de inwoners woont langs de grens met de Verenigde Staten. De bevolkingsdichtheid behoort tot de laagste in de wereld. Canada is een immigratieland. Het land heeft één van de meest etnisch diverse en multiculturele bevolkingen. Ook Vlamingen emigreerden na de Tweede Wereldoorlog naar Canada.

Canada heeft twee officiële talen, met name het Engels en het Frans. Sinds de jaren zestig ontwikkelde er zich een scherpe politieke scheiding tussen het Franstalige Quebec en de Engelstalige provincies. Als enige Franstalige provincie heeft Quebec bijzondere bevoegdheden. Mede omwille van de uitzonderlijke positie van de Franstalige gemeenschap in Quebec staat de eenheid van Canada vaak ter discussie. De relatie tussen de provincies en de federale overheid is dan ook vaak gespannen.

Op het domein van onderwijs scoort Canada erg hoog. De Canadese studenten zitten ruim boven het gemiddelde van de OESO, met name vooral op het vlak van wiskunde, wetenschap en lezen.

Canada heeft een sterke reputatie inzake transparant bestuur en staat bekend omwille van zijn krachtige vervolging in gevallen van corruptie. Zo staat Canada op de negende plaats in de Corruption Perceptions Index 2016 van Transparency International.

– *Buitenlands beleid*

Canada heeft een hechte economische band met buurland de Verenigde Staten, hoewel het politiek soms sterk van mening verschilt met de VS. Beide landen werken tevens samen op het gebied van militaire campagnes en oefeningen en zijn daarnaast nog eens elkaars grootste handelspartner.

Als lid van het Gemenebest van Naties heeft Canada een bijzondere en historische band met het Verenigd Koninkrijk en de andere leden van dit Gemenebest. Canada onderhoudt ook met Frankrijk en de francophonie een bijzondere en historische band.

Sinds de Tweede Wereldoorlog, pleit Canada voor het multilateralisme (verschillende naties werken samen om mondiale problemen op te lossen). Canada was dan ook een stichtend lid van de Verenigde Naties in 1945 en van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) in 1949.

3. Inhoud

De voorliggende overeenkomst houdt een liberalisering in van de handel in goederen en diensten. Er zullen geen douanerechten moeten betaald worden bij de handel tussen de EU en Canada met uitzondering van een aantal zeer gevoelige landbouwproducten.

De overeenkomst omvat ook maatregelen die investeringen stimuleren en beschermen. De EU en Canada stellen hun markten open voor elkaars goederen, verschillende diensten en investeringen. Ook wordt de Canadese markt voor overheidsopdrachten opengesteld tot zelfs op het niveau van de provincies. Deze opening is van een ongeziene grootte en maakt CETA daarom exemplarisch. Vooral voor de Vlaamse gespecialiseerde constructiediensten betekent dit een grote opportuniteit. Dit biedt de Europese bedrijven de kans om te concurreren met andere buiten- en binnenlandse bedrijven op de Canadese markt.

Verder zullen de EU en Canada op het vlak van technische regelgeving nauwer samenwerken en transparanter zijn. Daarnaast worden de intellectuele eigendomsrechten beter beschermd. Ook de bestaande democratische rechten, consumentenrechten en milieunormen worden beschermd door de voorliggende handelsovereenkomst.

CETA is ook de eerste bilaterale economische overeenkomst van de EU waarin een speciaal rechtsstelsel voor investeringen is opgenomen voor de beslechting van geschillen tussen investeerders en staten (het zogeheten Investment Court System, afgekort ICS). Deze totale herziening van het voormalige arbitragesysteem voor investeringsgeschillen is een rechtbankachtig systeem dat als opstap dient naar het nog te ontwikkelen multilaterale investeringshof waar beide partijen zich toe geëngageerd hebben een leidende rol te spelen.

4. Procedureverloop

4.1. Totstandkoming

Zoals reeds hoger vermeld werd de Europese Commissie in april 2009 gemachtigd door de Raad van de Europese Unie om te onderhandelen met Canada over een overeenkomst inzake economische integratie. In 2011 werd het onderhandelings-

mandaat aangepast om onderhandelingen over investeringsbescherming mogelijk te maken.

Op 6 mei 2009 gingen de onderhandelingen over een Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen de Europese Unie (EU) en Canada van start. Dit is de eerste brede economische overeenkomst van de EU met een hooggeïndustrialiseerd land.

In oktober 2013 werd een akkoord over de hoofdlijnen voor een handelsovereenkomst bereikt.

In september 2014 werd tijdens een top tussen de EU en Canada de laatste hand gelegd aan de ontwerpovereenkomst.

Op 15 december 2015 heeft de Europese Raad besloten de onderhandelingsrichtsnoeren voor een brede economische handelsovereenkomst openbaar te maken.

De juridisch getoetste tekst van de overeenkomst is op 29 februari 2016 gepubliceerd.

De Europese Commissie legde in juli 2016 het akkoord voor aan de lidstaten en aan het Europees Parlement, die zich moesten uitspreken over de sluiting, de ondertekening en de voorlopige toepassing ervan. De Raad van Ministers deed dat in oktober 2016, het Europees Parlement op 15 februari 2017. Op die manier werd het pad geëffend voor de voorlopige toepassing van CETA, na ratificatie ervan door Canada. Die voorlopige toepassing kwam er op 21 september 2017. De voorlopige toepassing beperkt zich tot de EU-bevoegdheden. CETA zal pas ten volle worden toegepast wanneer de parlementen van alle lidstaten het akkoord volgens hun respectieve grondwettelijke voorschriften zullen hebben bekrachtigd. Denemarken, Estland, Kroatië, Letland, Malta en Tsjechië hebben de overeenkomst reeds geratificeerd.

4.2. Gemengd karakter en ondertekening

Tijdens zijn vergadering van 19 november 2013 legde de Werkgroep Gemengde Verdragen (WGV), adviesorgaan van de Interministeriële Conferentie Buitenlands Beleid (ICBB), het gemengde karakter van de overeenkomst vast. Zowel de federale overheid als de gewesten en de gemeenschappen oefenen hun bevoegdheden uit. In zijn brief van 19 maart 2014 deelde de voorzitter van de ICBB aan de minister-president van de Vlaamse Regering mee dat geen enkel bezwaar werd geformuleerd, zodat het verslag definitief is goedgekeurd.

De handelsovereenkomst werd op 30 oktober 2016 ondertekend.

De ondertekening liet op zich wachten door bezwaren vanwege de toenmalige meerderheden in Wallonië, het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, de Franse en de Duitstalige Gemeenschap. Deze betroffen voornamelijk de arbitrageregeling, maar ook garanties voor landbouw- en consumentenbelangen (zoals genetisch gemodificeerde organismes, ggo's) en de openbare dienstverlening. Vooral de toenmalige Waalse minister-president Paul Magnette (PS) weigerde een mandaat te geven voor ondertekening van de overeenkomst. Op 27 oktober 2016 werd uiteindelijk een intra-Belgisch akkoord bereikt. Dat omvatte onder meer het toevoegen van een Belgische verklaring 'betreffende de voorwaarden inzake de volmachten van de federale staat en de deelstaten voor de ondertekening van CETA'. Daarin staat onder meer dat België het Europees Hof van Justitie een advies zal vragen over de verenigbaarheid van ICS met de Europese verdragen. Deze adviesaanvraag wordt momenteel voorbereid.

De EU en Canada ondertekenden op 30 oktober 2016 ook een Gezamenlijk Interpretatief Instrument. Deze tekst vormt – conform artikel 31, 2, b, van het Verdrag van Wenen inzake verdragen – een referentiedocument waarvan gebruikgemaakt moet worden indien er onduidelijkheden ontstaan over de interpretatie van het CETA-verdrag tijdens de uitvoering ervan. Dit document werd expliciet goedgekeurd door de Raad van Ministers en gepubliceerd in het Publicatieblad van de EU en is aldus juridisch bindend. In het Gezamenlijk Interpretatief Instrument staat onder meer dat staten hun beleidsvrijheid behouden en op ieder moment zelf mogen bepalen welke diensten in publieke handen moeten. Ook wordt bekeken hoe de hoofdstukken over duurzaamheid en arbeidsrechten kunnen worden versterkt (zie de Mededeling aan de Vlaamse Regering van 28 oktober 2016, VR 2016 2810 MED.0432).

4.3. Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen

In zijn brief van 3 juli 2017 liet de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) weten geen advies te formuleren. Dit omwille van de reeds verleende goedkeuring door het Europees Parlement en de voorlopige toepassing.

SERV signaleert dat, indien EU-lidstaten dat vragen, het Europese Hof zich zal moeten uitspreken over de conformiteit van het ICS met de Europese verdragen.

Daarnaast wenst SERV te herinneren aan zijn blijvende bekommernis voor een equal level playing field voor de Vlaamse ondernemingen met respect voor onder andere de arbeids- en milieunormen in de vrijhandels- en investeringsakkoorden. De sociale partners vestigen daarom de aandacht op de hoofdstukken handel en duurzame ontwikkeling, handel en arbeid en handel en milieu en op het feit dat CETA voorziet in de mogelijkheid om deze hoofdstukken aan te passen. Er wordt gevraagd hen te informeren over de naleving van de verbintenissen en over de activiteiten van het Comité voor handel en duurzame ontwikkeling en het Forum voor het maatschappelijke middenveld.

4.4. Advies van de Raad van State, afdeling Wetgeving

De Raad van State, afdeling Wetgeving, bracht op 28 september 2017 advies uit met kenmerk 62.109/1.

a) Vermelding van de Franse Gemeenschapscommissie

De Raad van State stelt, in lijn met eerdere adviezen, dat het beter was geweest om de Franse Gemeenschapscommissie van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (FGC) op te nemen in de vermelding van al de bevoegde overheden.

De stelling dat de FGC bij de ondertekening van gemengde verdragen zou moeten worden vermeld, berust niet op een juridische grond maar op een opportuniteitsoverweging. De grondslag van de vermelding van de gemeenschappen en de gewesten in de aanhef van gemengde verdragen is immers het samenwerkingsakkoord Gemengde Verdragen van 8 maart 1994 en de op grond daarvan in de ICBB uitgewerkte ondertekeningsformules. De FGC is evenwel geen partij bij dit samenwerkingsakkoord, en er is geen juridische verplichting om de FGC op dezelfde manier bij de totstandkoming van gemengde verdragen te betrekken als de gemeenschappen en de gewesten.

Artikel 167 van de Grondwet (Gw.) dat bij de totstandkoming van verdragen het beginsel 'in foro interno, in foro externo' huldigt en gelijktijdig met artikel 138 Gw. over de decreetgevende bevoegdheid van de FGC werd aangenomen, voorziet niet in een internationale bevoegdheid van de FGC, en de FGC is evenmin partij bij de samenwerkingsakkoorden rond buitenlands beleid. In een deel van de

Franstalige rechtsleer stelt men dat dit een vergetelheid zou zijn van de grondwetgever (R. WITMEUR, *La Commission Communautaire Française: une copie à revoir pour un État fédéral achevé?*, Brussel, Bruylant, 1995, 62). De Vlaamse Regering is evenwel van oordeel dat er geen principieel bezwaar bestaat tegen een verschillende benadering door de grondwetgever van de gemeenschappen en de gewesten, die op grond van artikel 1 Gw. de constituerende delen zijn van de federale staat, en een afgeleide instantie zoals de FGC.

Een soortgelijk verschil wordt overigens ook gemaakt voor de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC). Voor de GGC werd immers een aparte regeling getroffen op grond waarvan zij wel per ordonnantie haar instemming betuigt met verdragen die betrekking hebben op persoonsgebonden aangelegenheden, maar geen machtiging tot ondertekening verleent.

Een deel van de rechtsleer analyseert het feit dat in artikel 167 Gw. geen sprake is van verdragsluitende bevoegdheden voor de FGC dan ook terecht als een verschil in behandeling gestoeld op de Grondwet zelf, die dus geen ontoelaatbare discriminatie uitmaakt in vergelijking met de gemeenschappen en gewesten (M. LEROY & A. SCHAUS; *“Les relations internationales”*, in X, *Les réformes institutionnelles de 1993. Vers un fédéralisme achevé?*, Brussel, Bruylant, 1994, 40 en verder). In een eerder advies van 1998 maakte de Raad van State zelf overigens al duidelijk dat de betrokkenheid van de FGC bij de totstandkoming van gemengde verdragen niet noodzakelijk op dezelfde manier moet worden geregeld als voor de gemeenschappen en de gewesten.

De Raad spreekt in dat advies over een of andere betrokkenheid (*“d’une manière ou d’une autre”*, advies 22.270/4 van 18 maart 1998). Het feit dat voor de GGC geopteerd is voor een andere vorm van betrokkenheid, waarbij zij geen machtiging dient te verlenen tot ondertekening en niet vermeld wordt onder de Belgische handtekening, toont aan dat er verschillende gradaties van betrokkenheid mogelijk zijn.

De stelling van de Raad dat het tot de rechtszekerheid zou bijdragen wanneer de FGC bij een gemengd verdrag onder de handtekening van België wordt vermeld, kan evenmin worden onderschreven. België is immers als staat partij bij een gemengd verdrag en ook internationaal aansprakelijk voor de naleving ervan. De gemeenschappen, gewesten en gemeenschapscommissies zijn geen zelfstandige partijen bij het gemengde verdrag in kwestie, maar komen, gelet op hun autonomie, tussen in de totstandkomings- en instemmingsprocedure. Het is evenwel de Koning die de gemengde verdragen namens België als geheel op internationaal vlak bekrachtigt (artikel 12 en 13 van het samenwerkingsakkoord *Gemengde Verdragen* van 8 maart 1994). De vermelding van de gemeenschappen en gewesten in de aanhef van een gemengd verdrag maakt van de gemeenschappen en de gewesten geen afzonderlijke partijen, en dient veeleer het doel van de internationale uitstraling van het federale karakter van de Belgische staat. Het is daarom verantwoord dat deze vermelding enkel betrekking heeft op de gemeenschappen en gewesten, krachtens artikel 1 Gw. de dragers van de federatie, en niet op afgeleide instanties als de gemeenschapscommissies. Er anders over oordelen zou indruisen tegen artikel 1 Gw.

b) Verduidelijking van de bevoegdheidsverdeling en screening van de bestaande regelgeving

De Raad stelt vast dat ter uitvoering en ter naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit de overeenkomst, de nodige maatregelen moeten worden genomen en de nodige aanpassingen van de regelgeving moeten plaatsvinden in de Belgische rechtsorde. Hij is van mening dat het raadzaam is dat de memorie van toelichting verduidelijkt welke aangelegenheden tot de bevoegdheid van de Europese Unie

dan wel tot die van de lidstaten, c.q. de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest behoren. De memorie van toelichting moet eveneens op voldoende precieze wijze de maatregelen in kaart brengen die door de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest zullen moeten worden genomen om de in de overeenkomst aangegane verbintenissen na te komen. Die informatie is essentieel want de voorlopige toepassing heeft enkel betrekking op de aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de EU vallen.

De Vlaamse Regering wenst hierop als volgt te reageren.

Het is inderdaad zo dat de materie die door de overeenkomst wordt bestreken, breder is dan de bevoegdheden van de EU, wat ook de reden is waarom ook de EU-lidstaten partij zijn. Andere delen vallen onder de gedeelde bevoegdheden van de EU en de lidstaten. Artikel 3 en 4 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) bepalen op welke gebieden de EU exclusief bevoegd is en op welke terreinen de EU een gedeelde bevoegdheid heeft.

Voor zover onderdelen van de handelsovereenkomst vallen onder de in artikel 4, lid 2, VWEU, genoemde terreinen (dus waar het de gedeelde bevoegdheden betreft), heeft de EU enkel een exclusieve bevoegdheid voor zover de Unie haar bevoegdheid heeft uitgeoefend en het risico bestaat dat de handelsovereenkomst deze interne wetgeving aantast. Het gaat hier onder meer om de onderdelen van de overeenkomst op het terrein van milieu, consumentenbescherming, vervoer en energie. Voor andere gedeelde bevoegdheden blijven de lidstaten, en binnen de Belgische constitutionele context de gemeenschappen en gewesten, bevoegd. Ook op het terrein van het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid is de EU niet exclusief bevoegd: de lidstaten blijven vrij standpunten in te nemen en uit te voeren zolang zij niet in strijd met een eventueel EU standpunt handelen.

De Raad van State merkt op dat voor aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de EU vallen, het toch nodig kan zijn dat de lidstaten uitvoeringsmaatregelen nemen om de voorlopige toepassing mogelijk te maken.

Hierbij merkt hij ook op dat sommige maatregelen waarin de overeenkomst voorziet, niet in de Belgische rechtsorde zijn ingeburgerd. Voor wet- en regelgeving en administratieve maatregelen van algemene strekking, dienen de partijen een 'notice-and-comment'-procedure in te voeren. Dit veronderstelt dat een ontwerpmaatregel vooraf wordt bekendgemaakt en dat belanghebbenden de gelegenheid krijgen om hier vervolgens opmerkingen op te formuleren.

In overeenstemming met artikel XXIV van de GATT 1994 (General Agreement on Tariffs and Trade) en artikel V van de GATS (General Agreement on Trade in Services) wensen de partijen een vrijhandelsgebied tot stand te brengen. Dit betekent dat de handel in industriële goederen, in bepaalde landbouwgoederen en bepaalde diensten en investeringsactiviteiten verder wordt geliberaliseerd.

Alle interne wetgeving in de betrokken sectoren moet worden onderzocht op mogelijke ongelijke behandelingen van verkopers, dienstverleners en investeerders uit Canada. Onverenigbare handelsbelemmeringen dienen door de bevoegde overheden zelf te worden weggenomen door actief de benodigde wijzigingen in de regelgeving door te voeren.

Het onderzoek van de Vlaamse regelgeving op conformiteit met deze overeenkomst wordt ter harte genomen door de Vlaamse Regering. Gelet op het geopolitieke belang van de overeenkomst is een snelle ratificatie ervan evenwel aangewezen, en kan dit niet wachten tot na de screening en aanpassing van de bestaande interne regelgeving. Het feit dat eventueel strijdige Vlaamse regelgeving niet rechtstreeks op grond van de overeenkomst juridisch zal kunnen worden aangevochten, doet

evenwel geen afbreuk aan het feit dat de Vlaamse Regering de primauteit van het internationale recht onderschrijft.

c) Informatieverspreiding inzake overheidsopdrachten

Overeenkomstig artikel 19.5, lid 1, van de overeenkomst publiceert elke partij onverwijld alle gerechtelijke uitspraken in officieel daartoe aangewezen elektronische of gedrukte media die op ruime schaal worden verspreid en gemakkelijk toegankelijk blijven voor het publiek. De Raad merkt op dat een aantal gerechtelijke uitspraken van de gewone hoven en rechtbanken gemakkelijk publiek toegankelijk zijn via de Juridat-databank, maar dat dit zeker niet het geval is voor alle gerechtelijke uitspraken. Er zal in een bekendmaking van al deze gerechtelijke uitspraken moeten worden voorzien

In bijlage 19-8 wordt voor België verwezen naar de Pasicrisie. De aldus verleende informatie is niet pertinent (behoudens voor het beperkte aantal arresten van het Hof van Cassatie dat uitspraak doet over rechtsvragen inzake het reglementair kader voor overheidsopdrachten). De Raad van State stelt dat de verwijzing in "bijlage 19-8" van de overeenkomst dient gewijzigd te worden, waarbij zal moeten worden verwezen naar de arrestendatabank op de website van de Raad van State enerzijds en naar de Juridat-databank van de rechterlijke macht anderzijds.

De Vlaamse Regering neemt akte van deze aanbeveling. Dergelijke publicatie behoort niet tot de bevoegdheden van de deelstaten.

d) Ratificatie en tenuitvoerlegging van multilaterale verdragen

De partijen verbinden zich tot samenwerking op verschillende domeinen. Zij maken hierbij vaak de afspraak om verdere stappen te ondernemen betreffende de ratificatie en de tenuitvoerlegging van multilaterale verdragen over de betrokken aangelegenheid. Hoewel België reeds partij is bij de multilaterale (basis)verdragen voor verschillende door de handelsovereenkomst geviseerde aangelegenheden, stipt de Raad van State aan dat dit niet altijd het geval is. De Raad van State verwijst hierbij naar verdragen van de Internationale Arbeidsorganisatie en naar milieuverdragen.

De Vlaamse Regering evalueert samen met andere overheden op basis van de merites van elk verdrag of toetreding aangewezen is in lijn met het beleid ter zake.

e) Gemengd Comité

De Raad van State merkt op dat het in de overeenkomst opgerichte Gemengd Comité bevoegd is om besluiten te nemen ten aanzien van alle in de overeenkomst daartoe aangewezen aangelegenheden. Daarnaast wordt ook voorzien in gespecialiseerde comités en in de oprichting van een Forum voor het maatschappelijk middenveld.

De Raad verwijst hierbij naar het eerder gegeven advies met kenmerk 53.978/VR waarin de Raad aangeeft dat het noodzakelijk is om binnen België ook in de nodige procedures te voorzien om de Belgische standpuntbepaling en vertegenwoordiging in deze mechanismen van dialoog, overleg en raadpleging te regelen. Het huidige samenwerkingsakkoord Europese Unie van 8 maart 1994 biedt onvoldoende juridische basis.

Zoals de Raad opmerkt, moeten de vertegenwoordiging en de standpuntbepaling namens België in afwachting van een samenwerkingsakkoord overeenkomstig artikel 92bis, §4bis, tweede lid, BWHI, het voorwerp uitmaken van een overleg tussen de betrokken regeringen. In de praktijk gebeurt dit in de zogenaamde DGE-

coördinatie, voorzien door het voormelde samenwerkingsakkoord Europese Unie van 8 maart 1994 (DGE: directie-generaal Europese Zaken). De Vlaamse Regering is vragende partij om bij herziening van dit en andere samenwerkingsakkoorden, die binnen het Overlegcomité aan bod komen het toepassingsgebied uit te breiden naar hogervermelde organen.

f) Verklaring nr. 37

In verklaring nr. 37 worden de andere partijen onder meer in kennis gesteld van de interne Belgische afspraken over:

- 1) de gevolgen indien één van de deelentiteiten beslist om CETA niet te ratificeren;
- 2) het adviesverzoek bij het Hof van Justitie van de Europese Unie over de verenigbaarheid van het mechanisme voor geschillenbeslechting (ICS) met de Europese verdragen;
- 3) een voorwaarde die de deelstaten zullen verbinden aan hun instemming opdat België in het Gemengd Comité zou kunnen instemmen met een ontwerpbesluit met betrekking tot samenwerking inzake regelgeving die een aangelegenheid regelt onder exclusieve of gedeelde lidstaatbevoegdheid; en
- 4) het gevolg dat zal worden gegeven aan een verzoek betreffende geografische aanduidingen door één van de deelstaten.

De Raad van State stelt dat het telkens om nadere of aanvullende afspraken gaat ten aanzien van de algemene regelingen in de geldende samenwerkingsakkoorden. De Raad stelt dan ook voor om die geldende samenwerkingsakkoorden aan te vullen of waar nodig aan te passen.

g) Vereenvoudigde wijzigingen

Overeenkomstig artikel 30.2, lid 2, van de overeenkomst kan het Gemengd Comité besluiten de protocollen en bijlagen bij de voorliggende overeenkomst te wijzigen. Deze besluiten treden pas in werking na parlementaire instemming in overeenstemming met artikel 167, §§2 en 3, van de Grondwet.

Het voorgelegde ontwerp van decreet voorziet echter in de voorafgaande instemming met dergelijke toekomstige wijzigingen. De Raad is van mening dat dit niet nodig is en het Vlaams Parlement de mogelijkheid ontnemt om uitdrukkelijke instemming te verlenen.

De Raad stelt zich wel de vraag of er best alsnog wordt voorzien in een voorafgaande instemming met bepaalde wijzigingen krachtens de artikelen 13.9, lid 3, en 19.18, van de handelsovereenkomst.

Indien de Wetgevende Kamers de grenzen van de toekomstige wijzigingen kennen en uitdrukkelijk aangeven dat ze instemmen met die wijzigingen, bestaat er geen bezwaar. De Raad van State is van mening dat de bijlagen van de voorliggende overeenkomst voldoende duidelijk zijn afgebakend. Het ontwerp moet wel worden aangevuld met een bepaling die de regering verplicht om aan het Vlaams Parlement de wijzigingen mee te delen binnen een vastgestelde termijn. Dit zou het Vlaams Parlement de mogelijkheid bieden aan te geven dat ze een bepaalde wijziging niet goedkeurt.

Artikel 2 van het ontwerp van decreet werd in die zin gewijzigd. Op de aanbeveling om de wijzigingen mee te delen aan het Vlaams Parlement wordt niet ingegaan: de wijzigingen zullen immers reeds in het Publicatieblad van de Europese Unie worden bekendgemaakt, en het akkoord voorziet niet in de mogelijkheid dat een parlement van een lidstaat zich verzet tegen dergelijke wijziging. Bovendien is het zo dat dergelijke wijzigingen normaliter zullen worden doorgevoerd, om gelijke

tred te houden met de ontwikkeling van de EU-wetgeving en toepasselijke normen uit internationale instrumenten die de partijen relevant achten.

Besluiten van het Gemengd Comité of zijn gespecialiseerde comités dienen in het Belgisch Staatsblad te worden gepubliceerd.

h) Tekst van de overeenkomst

De Raad van State stelt dat naast de tekst van de overeenkomst ook het gezamenlijk uitleggingsinstrument en de eenzijdige verklaringen namens één of meer EU-lidstaten of instellingen in het kader van het aannemen van het Raadsbesluit tot ondertekening, moeten worden ingediend bij het Vlaams Parlement.

Tot slot merkt de Raad op dat het gemeenschappelijk uitleggingsinstrument geen integrerend deel uitmaakt van de handelsovereenkomst. De Raad stelt dan ook voor om naar dit instrument te verwijzen in het dispositief van het instemmings-decreet.

Het ontwerp van decreet werd in die zin gewijzigd.

II. Toelichting bij de artikelen

De overeenkomst bestaat uit 30 hoofdstukken.

Preambule

De partijen willen voortbouwen op de rechten en plichten die zijn voortgesproten uit de overeenkomst van Marrakech tot oprichting van de Wereldhandelsorganisatie (WTO).

De partijen zijn ervan overtuigd dat de vrijhandelsovereenkomst een ruimere en veilige markt zal creëren voor zowel goederen als diensten, door de verlaging of afschaffing van handels- en investeringsbelemmeringen.

Zij benadrukken het belang van de internationale veiligheid, de democratie, mensenrechten en de rechtsstaat voor de ontwikkeling van de internationale handel en de economische samenwerking.

Hoofdstuk 1. Algemene definities en inleidende bepalingen

Dit hoofdstuk bevat zowel algemeen toepasselijke als specifieke definities per verdragspartij.

De partijen richten een vrijhandelsgebied op in overeenstemming met artikel XXIV van de algemene overeenkomst inzake tarieven en handel (General Agreement on Tariffs and Trade, GATT 1994) en artikel V van de algemene overeenkomst inzake handel in diensten (General Agreement on Trade in Services, GATS).

De partijen bevestigen de bestaande rechten en verplichtingen die zij ingevolge de WTO-overeenkomst jegens elkaar hebben.

Hoofdstuk 2. Nationale behandeling en markttoegang voor goederen

Dit hoofdstuk bevat afspraken over het wegnemen van douaneheffingen en non-tarifaire handelsbelemmeringen voor de handel in goederen. Gedurende een overgangsperiode die aanvangt bij de inwerkingtreding van de overeenkomst, wordt de handel in goederen geleidelijk geliberaliseerd overeenkomstig de verdragsbepalingen.

Elke partij kent ten aanzien van goederen van een andere partij nationale behandeling toe. Tenzij anders bepaald, verlaagt of schaft elke partij haar douanerechten af op goederen van oorsprong uit een andere partij, overeenkomstig bijlage 2-A.

De partijen mogen geen maatregelen vaststellen of handhaven die in strijd zijn met de WTO-overeenkomst inzake procedures op het vlak van invoervergunningen.

Hoofdstuk 3. Handelsmaatregelen

Het hoofdstuk over handelsmaatregelen bevat bepalingen over antidumping- en compenserende maatregelen en de algemene vrijwaringsmaatregelen binnen de WTO. Er zijn ook maatregelen opgenomen om de transparantie in het onderzoeksproces te verhogen.

Hoofdstuk 29 inzake geschillenbeslechting is niet van toepassing op dit hoofdstuk.

Hoofdstuk 4. Technische handelsbelemmeringen

De partijen willen de handel in goederen vergemakkelijken en vergroten en de toegang tot de markten realiseren. Zij streven ernaar technische handelsbelemmeringen te vermijden of af te schaffen en samenwerking te verbeteren. Het hoofdstuk is van toepassing op het opstellen, aannemen en toepassen van technische voorschriften, normen en conformiteitsbeoordelingsprocedures die de handel kunnen beïnvloeden.

Hoofdstuk 5. Sanitaire en fytosanitaire maatregelen

Dit hoofdstuk moet de handel in dieren, dierlijke producten, planten en plantaardige producten verder vergemakkelijken met behoud van een hoog niveau van gezondheid voor mens, dier en plant.

Hoofdstuk 6. Douane en handelsbevordering

De partijen erkennen het belang van douane en handelsbevordering bij de ontwikkeling van het mondiale handelsklimaat. Zij stellen efficiënte, transparante en vereenvoudigde procedures vast en komen overeen hun handels- en douanewetgeving te baseren op internationale instrumenten en normen.

Er wordt een gemengd douanecomité ingesteld dat bestaat uit vertegenwoordigers van de douanediensdiensten en andere overheden die bevoegd zijn voor douane- en handelsgerelateerde aangelegenheden van de verdragspartijen. Het comité kan ook aanbevelingen doen en een mening geven over thema's indien het dat noodzakelijk vindt om de doelstellingen van het hoofdstuk te bereiken.

Hoofdstuk 7. Subsidies

Dit hoofdstuk bevat bepalingen over subsidies en overheidssteun aan zowel landbouw en visserij als aan andere sectoren dan landbouw en visserij.

De voorliggende overeenkomst is niet van toepassing op subsidies en overheidssteun inzake audiovisuele diensten wat de Europese Unie betreft, en inzake de culturele sector wat Canada betreft.

Hoofdstuk 8. Investerings

Dit hoofdstuk omvat de volgende delen: definities en toepassingsgebied, vestiging van investeringen, niet-discriminerende behandeling, investeringsbescherming, voorbehouden en excepties. Inzake investeringsbescherming wordt in een

Investment Court System voorzien, waarbij onafhankelijke en door Canada en Europa aangestelde rechters worden aangeduid om bij investeringsgeschillen na te gaan of een investeerder door een overheid disproportioneel gediscrimineerd werd bij het uitvaardigen van regelgeving en daarbij al dan niet direct werd onteigend. Tegen de uitspraak wordt een beroepsprocedure voorzien en er wordt ook in volledige transparantie gewerkt, aangezien derde partijen kunnen gehoord worden en de zittingen publiek zijn. Ten slotte wordt het regelgevingsrecht van de staten maximaal beschermd.

In hoofdstuk 9 en 10 gaat aandacht naar grensoverschrijdende dienstverlening en de tijdelijke aanwezigheid van natuurlijke personen voor zaken.

Hoofdstuk 11. Wederzijdse erkenning van beroepskwalificaties

In dit hoofdstuk wordt een kader vastgesteld voor het bevorderen van een billijke, transparante en samenhangende regeling met betrekking tot de wederzijdse erkenning van beroepskwalificaties door de partijen.

In de hoofdstukken 12, 13, 14, 15 en 16 gaat aandacht naar interne regelgeving, financiële diensten, internationaal zeevervoer, telecommunicatiediensten en elektronische handel.

Hoofdstuk 17. Mededingingsbeleid

De partijen zijn akkoord met het feit dat mededingingverstorende zakelijke activiteiten strijdig zijn met de overeenkomst in die zin dat zij de handel en de investeringen tussen de partijen aantasten. De partijen erkennen het belang van samenwerking en coördinatie tussen hun bevoegde overheden en steunen de maatregelen die de mededinging versterken.

Hoofdstuk 18 betreft de overheidsondernemingen, ondernemingen met een overheidsmonopolie en ondernemingen waaraan bijzondere rechten of voorrechten zijn toegekend.

Hoofdstuk 19. Overheidsopdrachten

De titel is van toepassing op alle door een partij vastgestelde maatregelen die betrekking hebben op overheidsopdrachten. Ook hier geldt transparantie en de nationale behandeling.

Hoofdstuk 20. Intellectuele eigendom

De partijen herbevestigen de rechten en verplichtingen die voortvloeien uit de WTO-overeenkomst inzake de handelsaspecten van de intellectuele eigendom (in het Engels 'Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights' of de TRIPs-overeenkomst). De bepalingen vormen een aanvulling op en een specificatie van de rechten en verplichtingen uit hoofde van de TRIPs-overeenkomst.

Hoofdstuk 21. Samenwerking op regelgevingsgebied

De partijen kunnen op vrijwillige basis samenwerkingsactiviteiten op regelgevingsgebied ondernemen. Er wordt een forum voor samenwerking op regelgevingsgebied ingesteld.

Hoofdstuk 22. Handel en duurzame ontwikkeling

De partijen herbevestigen hun verbintenis om zich in te zetten voor duurzame ontwikkeling en voor het welzijn van de huidige en toekomstige generaties. Zij zullen

de internationale handel zodanig bevorderen dat een bijdrage wordt geleverd aan de doelstellingen van duurzame ontwikkeling. De partijen proberen deze doelstellingen van duurzame ontwikkeling te integreren in hun handelsbetrekkingen. Zij benadrukken met name dat het voordelig is handelsgerelateerde vraagstukken op het gebied van arbeid en milieu te beschouwen als onderdeel van een wereldwijde aanpak van handel en duurzame ontwikkeling.

Het Comité Handel en Duurzame Ontwikkeling zal toezien op de naleving van de bepalingen van dit hoofdstuk en de hoofdstukken 23 en 24. Er wordt ook een Forum voor het maatschappelijk middenveld opgericht teneinde een dialoog te voeren inzake de duurzame-ontwikkelingsaspecten van de overeenkomst.

Hoofdstuk 23. Handel en arbeid

De partijen erkennen de waarde van internationale samenwerking en overeenkomsten inzake arbeid als antwoord van de internationale gemeenschap op de uitdagingen en mogelijkheden die op economisch en sociaal gebied en op het gebied van de werkgelegenheid uit de mondialisering voortvloeien. De partijen verbinden zich ertoe – waar nodig – overleg te plegen en samen te werken inzake handelsgerelateerde vraagstukken op het vlak van arbeid en werkgelegenheid van wederzijds belang.

Hoofdstuk 24. Handel en milieu

Het milieu vormt een fundamentele pijler van duurzame ontwikkeling. De handel kan aan duurzame ontwikkeling bijdragen. Nauwere samenwerking tussen de partijen zal de bescherming en instandhouding van het milieu bevorderen.

Hoofdstuk 25. Bilaterale dialogen en samenwerking

De partijen wensen de bilaterale dialoog te stimuleren en te faciliteren inzake biotechnologievraagstukken in verband met markttoegang, bosproducten en grondstoffen en samenwerking te bevorderen op het gebied van wetenschap, technologie, onderzoek en innovatie.

De bilaterale dialogen vinden plaats op verzoek van een van de partijen of van het Gemengd Comité voor CETA, tenzij anders overeengekomen.

Hoofdstuk 26. Administratieve en institutionele bepalingen

Er wordt een Gemengd Comité voor CETA ingesteld dat verantwoordelijk is voor alle vragen betreffende handel en investeringen tussen de partijen en voor de uitvoering en toepassing van deze overeenkomst.

Hoofdstuk 27. Transparantie

Elke partij draagt er zorg voor dat de voor de overeenkomst relevante wet- en regelgeving, procedures en administratieve besluiten van algemene strekking worden bekendgemaakt of beschikbaar worden gesteld en dat belanghebbenden en de andere partij daarvan kennis kunnen nemen.

De partijen werken samen in relevante bilaterale, regionale en multilaterale fora teneinde de transparantie in handelsgerelateerde aangelegenheden te vergroten.

Hoofdstuk 28. Uitzonderingen

De partijen zijn niet verplicht toegang te verschaffen tot informatie waarvan de ontsluiting hun nationale veiligheid in het gedrang zou brengen.

De overeenkomst is alleen van toepassing op belastingmaatregelen wanneer dat nodig is om de verdragsbepalingen uit te voeren.

In geval van ernstige problemen op het vlak van de buitenlandse financiële positie of de betalingsbalans, mag een partij beperkende maatregelen vaststellen of handhaven ten aanzien van de handel in goederen en diensten en de vestiging. Die beperkende maatregelen moeten niet-discriminerend en van beperkte duur zijn.

Hoofdstuk 29. Geschillenbeslechting

De partijen trachten door overleg een wederzijds aanvaardbare oplossing te vinden voor geschillen inzake de interpretatie en de toepassing van de overeenkomst.

Hoofdstuk 30. Slotbepalingen

Deze titel bevat onder meer bepalingen over de integrerende delen van de overeenkomst (protocollen, bijlagen, verklaringen, memoranda van overeenstemming en voetnoten), over de wijziging, over de toetreding van nieuwe EU-lidstaten, over de inwerkingtreding, voorlopige toepassing en opzegging van het akkoord.

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

VOORONTWERP VAN DECREET

Voorontwerp van decreet houdende instemming met de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Canada, anderzijds, ondertekend te Brussel op 30 oktober 2016.

DE VLAAMSE REGERING,

Op voorstel van de Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Art. 2. Zullen volkomen gevolg hebben:

1° de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Canada, anderzijds, ondertekend te Brussel op 30 oktober 2016;

2° de wijzigingen die zullen worden aangenomen overeenkomstig artikel 30.2, lid 2, van de overeenkomst.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

ADVIES VAN DE SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD VAN VLAANDEREN

Advies

Instemming CETA

Brussel, 3 juli 2017

SERV_20170703_Instemming_CETA_ADV.docx

Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen • Wetstraat 34-36, 1040 Brussel • T +32 2 209 01 11
info@serv.be • www.serv.be

Adviesvraag: Voorontwerp van decreet houdende instemming met de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Canada, anderzijds, ondertekend te Brussel op 30 oktober 2016.

Adviesvrager: Geert Bourgeois - Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed

Ontvangst adviesvraag: 14 juni 2017

Adviestermijn: 30 dagen

Decretale opdracht: SERV-decreet 7 mei 2004 art. 20 (SAR-functie)

Goedkeuring raad: 3 juli 2017

Contactpersoon: Tim Buyse - tbuyse@serv.be

Ria Van Peer – rvpeer@serv.be

De heer Geert BOURGEOIS
Minister-president van de Vlaamse Regering
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed
Martelaarsplein 19
1000 BRUSSEL

contactpersoon

Tim Buyse
tbuyse@serv.be
Ria Van Peer
rvpeer@serv.be

ons kenmerk

SERV_BR_20170703_Instemming_CETA_tb

Brussel

3 juli 2017

Instemming CETA

Mijnheer de minister-president

Op 14 juni 2017 vroeg u de SERV om advies over het voorontwerp van decreet houdende instemming met de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen de Europese Unie en haar lidstaten en Canada.

De SERV is zich bewust van de moeilijkheden in aanloop naar de ondertekening van het akkoord op 30 oktober 2016 in Brussel. In verschillende landen en middens werd er sterk gemobiliseerd rond dit dossier dat ingebed werd in het bredere thema van de globalisering en vrijhandel.

De SERV is het met de Vlaamse Regering eens dat een vrijere internationale handel en meer toegankelijke buitenlandse markten, jobs kunnen creëren in Vlaanderen en het Vlaamse economische weefsel kunnen versterken en verbreden. Globalisering heeft het potentieel om welvaart en banen te scheppen maar kan ook een versturende werking hebben. Daarom wil de raad niet zomaar voorbij gaan aan de bezorgdheden die in de loop van deze onderhandelingen werden geuit. De debatten en kritieken, de verschillende opinies van verdedigers van het akkoord tot de resolute afkeuring door andere partijen hebben mede geleid tot een grotere transparantie, meer verantwoording en sensibilisatie door de EU-commissaris en haar diensten en tot aanpassingen aan het akkoord die sommige verzoeken trachten tegemoet te treden.

Nu het CETA-vrijhandelsakkoord tussen Canada en de EU ook werd goedgekeurd door het Europees parlement op 15 februari 2017 en een deel van dat verdrag al in voorlopige werking zal treden vóór de ratificatie door de nationale parlementen van de lidstaten, zal de SERV geen advies meer geven. De SERV wil wel signaleren dat het Europese Hof zich zal moeten uitspreken over de conformiteit van de ICS met de Europese Verdragen op basis van vragen

die hoogstwaarschijnlijk door verschillende EU-lidstaten, waaronder België, gesteld zullen worden.

Wel wenst de raad te herinneren aan zijn blijvende bekommernis voor een equal level playing field voor de Vlaamse ondernemingen met respect voor onder andere de arbeids- en milieunormen in de vrijhandels- en investeringsakkoorden. De sociale partners vestigen daarom de aandacht op de hoofdstukken handel en duurzame ontwikkeling, handel en arbeid en handel en milieu en op het feit dat CETA voorziet in de mogelijkheid om deze hoofdstukken aan te passen. Zij vragen aan de Vlaamse Regering geïnformeerd te worden over de naleving van de verbintenissen en over de activiteiten van het Comité handel en Duurzame Ontwikkeling en het Forum voor het maatschappelijke middenveld.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Ann Vermorgen
voorzitter

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

RAAD VAN STATE

afdeling Wetgeving

advies 62.109/1
van 28 september 2017

over

een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest ‘houdende instemming met de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Canada, anderzijds, ondertekend te Brussel op 30 oktober 2016’

Op 6 september 2017 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest ‘houdende instemming met de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Canada, anderzijds, ondertekend te Brussel op 30 oktober 2016’.

Het voorontwerp is door de eerste kamer onderzocht op 19 september 2017. De kamer was samengesteld uit Marnix VAN DAMME, kamervoorzitter, Chantal BAMPS en Wouter PAS, staatsraden, Michel TISON, assessor, en Greet VERBERCKMOES, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Tim CORTHAUT, auditeur.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 28 september 2017.

*

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond¹, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET ONTWERP

2. Het om advies voorgelegde voorontwerp van decreet strekt tot het verlenen van instemming met de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen Canada enerzijds en de Europese Unie en haar lidstaten anderzijds, ondertekend te Brussel op 30 oktober 2016 (hierna, “de Overeenkomst”), wat betreft de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest.

De Overeenkomst is een globale economische en handelsovereenkomst waarmee de Europese Unie en haar lidstaten de relaties met Canada wensen te verbreden en te verdiepen teneinde een uitgebreide en betrouwbare markt voor hun goederen en diensten tot stand te brengen door de verlaging of de afschaffing van handels- en investeringsbelemmeringen, en hiervoor duidelijke, transparante, voorspelbare en tot wederzijds voordeel strekkende regels vast te stellen voor hun handel en investeringen.²

De Overeenkomst bestaat uit 30 hoofdstukken, verschillende bijlagen, protocollen en voorbehouden. Deze maken overeenkomstig artikel 30.1 van de Overeenkomst daarvan integraal deel uit.

Ter gelegenheid van de ondertekening van de Overeenkomst werd door de Europese Unie en haar lidstaten en Canada een gezamenlijk uitleggingsinstrument vastgesteld.³ In het kader van het aannemen van het Raadsbesluit tot ondertekening van de Overeenkomst namens de Europese Unie werden tevens nog een aantal eenzijdige verklaringen gedaan door één of meer lidstaten of instellingen van de Europese Unie.⁴

Op 30 oktober 2016 werd door dezelfde partijen tevens een strategische partnerschapsovereenkomst ondertekend, die op politiek en sociaal-economisch vlak de uitdieping van de relaties tussen de Europese Unie en Canada beoogt.⁵ De instemming met deze strategische partnerschapsovereenkomst maakt niet het voorwerp uit van het thans voorliggende ontwerp.

¹ Aangezien het om een voorontwerp van decreet gaat, wordt onder “rechtsgrond” de conformiteit met hogere rechtsnormen verstaan.

² Leden 2 en 3 van de preambule.

³ *Pb.L.* 14 januari 2017, afl. 11, 3.

⁴ *Pb.L.* 14 januari 2017, afl. 11, 9.

⁵ Een voorontwerp van instemmingsdecreet van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest met deze strategische partnerschapsovereenkomst maakte reeds het voorwerp uit van advies 60.726/VR van 7 februari 2017.

BEVOEGDHEID VAN DE VLAAMSE OVERHEID

3. De Overeenkomst is door de Werkgroep Gemengde Verdragen – terecht – als een gemengde overeenkomst aangemerkt, waarmee zowel de federale overheid als de gemeenschappen en de gewesten moeten instemmen.

4. De Overeenkomst is voor het Koninkrijk België ondertekend met vermelding van de volgende formule:

“Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.

Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.”

Deze bewoordingen moeten zo worden opgevat dat ze ook slaan op de Franse Gemeenschapscommissie, aangezien die ter uitvoering van artikel 138 van de Grondwet bevoegdheden van de Franse Gemeenschap uitoefent. Met het oog op de rechtszekerheid was het echter beter geweest dat dit uitdrukkelijk in de aangehaalde formule was vermeld.⁶⁻⁷

ONDERZOEK VAN DE OVEREENKOMST

5.1. Het onderzoek van de afdeling Wetgeving van de Raad van State naar aanleiding van een voorontwerp van wet of decreet houdende instemming met een verdrag kan zich uitstrekken tot de inhoud van het verdrag waarmee instemming wordt verleend en tot de gevolgen die het verdrag kan meebrengen voor de interne Belgische rechtsorde.

Ter uitvoering en ter naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit de Overeenkomst, zullen in de Belgische rechtsorde de nodige maatregelen moeten worden genomen en de nodige aanpassingen van de regelgeving moeten plaatsvinden, en dit in beginsel ten laatste op het ogenblik dat de in de Overeenkomst vervatte bepalingen internationaal in werking treden.

⁶ Hiervoor is een herziening nodig van het samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 ‘tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten over de nadere regelen voor het sluiten van gemengde verdragen’ (meer bepaald artikel 8, derde lid, en de erbij horende toelichting) en van de op basis hiervan door de Interministeriële Conferentie voor het Buitenlands Beleid op 17 juni 1994 vastgestelde ondertekeningsformules.

⁷ De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van haar kant behoort niet uitdrukkelijk te worden vermeld, aangezien ze slechts beperkte bevoegdheden heeft op internationaal gebied en ze met name niet bevoegd is om verdragen te sluiten (zie artikel 135 van de Grondwet, artikel 63 van de bijzondere wet van 12 januari 1989 ‘met betrekking tot de Brusselse Instellingen’ en artikel 16, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 ‘tot hervorming der instellingen’).

In het licht hiervan verdient het aanbeveling dat het Vlaams Parlement zo volledig mogelijk wordt geïnformeerd over de draagwijdte van de Overeenkomst waarmee de instemming wordt gevraagd. Hiertoe is het raadzaam dat de memorie van toelichting enerzijds verduidelijkt welke aangelegenheden tot de bevoegdheid van de Europese Unie dan wel tot die van de lidstaten behoren, en anderzijds voor welke van die laatste aangelegenheden de Vlaamse overheid bevoegd is. Daarnaast is het aangewezen om in de memorie van toelichting op voldoende precieze wijze de maatregelen in kaart te brengen die door de Vlaamse overheid zullen moeten worden genomen om de in de Overeenkomst aangegane verbintenissen na te komen.

Deze informatie is essentieel en onmiddellijk relevant. Zo moet erop worden gewezen dat de voorlopige toepassing van de Overeenkomst enkel betrekking heeft op aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de Europese Unie vallen.⁸ Om de draagwijdte van deze verplichting te kennen is het essentieel dat duidelijkheid wordt geschapen over de aangelegenheden die onder de bevoegdheid vallen van de Europese Unie enerzijds en de lidstaten anderzijds.⁹

De Raad van State wenst er de stellers van het ontwerp op te wijzen dat het voor aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de Europese Unie vallen, niettemin nodig kan zijn dat lidstaten uitvoeringsmaatregelen nemen om de voorlopige toepassing mogelijk te maken. De inwerkingtreding van het engagement tot voorlopige toepassing van de overeenkomst is imminent, want voorzien voor 21 september 2017.¹⁰ Bovendien moet erop worden gewezen dat voor aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de lidstaten vallen, verschillende analoge bepalingen reeds het voorwerp hebben uitgemaakt van eerdere handelsverdragen. Voor sommige hiervan is de inwerkingtreding imminent: zo werden de interne goedkeuringsprocedures van de ‘Associatie-Overeenkomst tussen de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en hun lidstaten enerzijds, en Oekraïne, anderzijds, gedaan te Brussel op 21 maart 2014 en op 27 juni 2014’ op 11 juli 2017 beëindigd en treedt de Associatie-Overeenkomst in werking op 1 september 2017.¹¹ Op dat ogenblik zullen de Belgische

⁸ Artikel 1 en overweging 4 van het Besluit (EU) 2017/38 van de Raad van 28 oktober 2016 ‘betreffende de voorlopige toepassing van de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen Canada, enerzijds, en de Europese Unie en haar lidstaten, anderzijds’, *Pb.L.* 14 januari 2017, afl. 11, 1080. Zie ook: verklaring van de Raad met betrekking tot de reikwijdte van de voorlopige toepassing van de CETA (verklaring nr. 15), *Pb.L.* 14 januari 2017, afl. 11, 14.

⁹ Het gebrek aan duidelijkheid over de afbakening van EU- en lidstaatbevoegdheden dreigt overigens aanleiding te geven tot de niet-nakoming van ofwel internationale en Europese verplichtingen ofwel de Belgische Grondwet. Onduidelijkheid over de afbakening van EU- en lidstaatbevoegdheden zou immers kunnen leiden tot enerzijds een *de facto* niet-nakoming van de verplichting tot voorlopige toepassing waar achteraf zou kunnen blijken dat dit alsnog vereist was doordat zou komen vast te staan dat een aangelegenheid tot de bevoegdheid van de EU behoort (wat aanleiding zou geven tot de niet-naleving van internationale en EU-verplichtingen) of anderzijds een feitelijke voorlopige toepassing waar achteraf zou blijken dat dit niet vereist was aangezien zou komen vast te staan dat een aangelegenheid alsnog tot de bevoegdheid van de lidstaten behoort (wat aanleiding zou kunnen geven tot een miskenning van artikel 167 van de Grondwet).

¹⁰ “EU and Canada agree to set a date for the provisional application of the Comprehensive Economic and Trade Agreement”, Statement by Mr Jean-Claude Juncker, President of the European Commission and Mr Justin Trudeau, Prime Minister of Canada, Brussels, 8 July 2017, http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-17-1959_en.htm.

¹¹ Zie: <http://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/agreements-conventions/agreement/?aid=2014045>.

implementatiemaatregelen moeten zijn aangenomen en van kracht zijn. In advies 56.890/VR van 27 januari 2015 over een instemmingsakte met deze Associatie-Overeenkomst hebben de verenigde kamers van de afdeling Wetgeving al de aandacht gevestigd op verschillende bepalingen die een implementatie in het interne recht vereisen.¹²

5.2. In dit verband moet worden opgemerkt dat sommige maatregelen waarin de Overeenkomst voorziet, in de Belgische rechtsorde niet zijn ingeburgerd.

Zo kan erop gewezen worden dat de partijen bij de Overeenkomst onder meer voor wet- en regelgeving en administratieve maatregelen van algemene strekking, er moeten naar streven een *notice-and-comment* procedure in te voeren, wat veronderstelt dat een ontwerpmaatregel vooraf wordt bekendgemaakt en dat belanghebbenden de gelegenheid krijgen om hier vervolgens opmerkingen op te formuleren. Zo bepaalt artikel 6.2, lid 2, van de Overeenkomst dat “[e]lke partij (...) ernaar [streeft] voorgestelde regelgeving en administratief beleid betreffende douaneaangelegenheden bekend te maken, mede via het internet, en belanghebbenden de gelegenheid te geven opmerkingen te maken voordat die regelgeving en dat administratief beleid worden vastgesteld”. Eenzelfde wijze van handelen is opgenomen in artikel 13.11 (voor wet- en regelgeving, procedures en administratieve besluiten die verband houden met enige onder het hoofdstuk dertien “Financiële diensten” vallende aangelegenheid) en artikel 27.1 (voor wet- en regelgeving, procedures en administratieve besluiten van algemene strekking die verband houden met enige onder deze overeenkomst vallende aangelegenheid) van de Overeenkomst.

In artikel 13.11, lid 2, c), van de Overeenkomst wordt daar nog aan toegevoegd dat “voor zover als mogelijk” er “een redelijke termijn [moet worden gegeven] (...) tussen de definitieve bekendmaking van de maatregelen en de datum waarop zij van kracht worden”. Deze bepaling zou echter de vraag kunnen doen rijzen of in dat geval terugwerkende kracht nog mogelijk is.

5.3. De partijen bij de Overeenkomst wensen een vrijhandelsgebied tot stand te brengen in overeenstemming met artikel XXIV van de GATT 1994 en artikel V van de GATS.¹³ De handel in industriële goederen, in bepaalde landbouwgoederen en bepaalde diensten (bijvoorbeeld financiële diensten, maritieme diensten en telecommunicatie) en investeringsactiviteiten worden verder geliberaliseerd.

De verwezenlijking van voormelde doelstelling veronderstelt dat alle interne wetgeving in de betrokken sectoren onderzocht wordt op mogelijke ongelijke behandelingen¹⁴ van verkopers, dienstverleners en investeerders uit Canada. Aangezien de uit de Overeenkomst

¹² Adv.RvS 56.890/VR van 27 januari 2015 over een voorontwerp dat geleid heeft tot de wet van 13 mei 2015 ‘houdende instemming met de Associatieovereenkomst tussen de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en hun lidstaten, enerzijds, en Oekraïne, anderzijds, gedaan te Brussel op 21 maart 2014 en op 27 juni 2014’.

¹³ Artikel 1.4 van de Overeenkomst.

¹⁴ In dat verband moet worden gewezen op de bepalingen inzake nationale behandeling (bv. de artikelen 2.3, 8.6, 9.3, 10.6, 13.3, 13.7, 13.13 en 14.2 van de Overeenkomst) en de bepalingen inzake meestbegunstigingsbehandeling (bv. de artikelen 8.7, 9.5, 10.6, 13.4, 13.7 en 14.2 van de Overeenkomst).

voortvloeiende rechten en verplichtingen geen directe werking hebben¹⁵ – maar ze uiteraard wel verbindend zijn voor de partijen – moeten met het akkoord onverenigbare handelsbelemmeringen door de bevoegde overheden zelf worden weggenomen door actief de benodigde wijzigingen in de regelgeving door te voeren.

5.4. Artikel 19.5, lid 1, van de Overeenkomst, dat betrekking heeft op informatieverstreuung inzake overheidsopdrachten, bepaalt dat elke partij onverwijld alle gerechtelijke uitspraken publiceert “in officieel daartoe bestemde elektronische of gedrukte media die op ruime schaal worden verspreid en gemakkelijk toegankelijk blijven voor het publiek”.

De arresten van de Raad van State inzake overheidsopdrachten zijn gemakkelijk publiek toegankelijk via de website van de Raad van State. Hoewel een aantal gerechtelijke uitspraken van de gewone hoven en rechtbanken gemakkelijk publiek toegankelijk zijn via de Juridat-databank, is dit zeker niet het geval voor alle gerechtelijke uitspraken, maar slechts voor een selectie hiervan. Overeenkomstig artikel 19.5, lid 1, van de Overeenkomst zal in een bekendmaking van al deze gerechtelijke uitspraken moeten worden voorzien.

5.5. Overeenkomstig artikel 19.5, lid 2, van de Overeenkomst bevat bijlage 19-8 bij de Overeenkomst een lijst van de elektronische of gedrukte media waarin elke partij deze informatie publiceert. Voor België wordt hier verwezen naar de Pasicrisie. De aldus verleende informatie is echter niet pertinent (behoudens voor het beperkte aantal arresten van het Hof van Cassatie dat uitspraak doet over rechtsvragen inzake het reglementair kader voor overheidsopdrachten). Het verdient veeleer aanbeveling dat wordt verwezen naar de arresten-databank op de website van de Raad van State enerzijds en naar de Juridat-databank van de rechterlijke macht anderzijds. Indien hierop wordt ingegaan, dient overeenkomstig artikel 19.5, lid 3, *juncto* artikel 19.18 van de Overeenkomst het Comité voor overheidsopdrachten onverwijld van de wijziging van de in bijlage 19-8 vermelde informatie in kennis te worden gesteld.

5.6. De partijen bij de Overeenkomst verbinden zich tot samenwerking op verschillende domeinen, waarbij vaak de afspraak is gemaakt om verdere stappen te ondernemen tot ratificatie en tenuitvoerlegging van multilaterale verdragen, die voor de samenwerking in de betrokken aangelegenheid de vertrekbasis zal vormen. Hoewel België reeds partij is bij de multilaterale (basis)verdragen voor verschillende door de Overeenkomst geviseerde aangelegenheden, is dit niet steeds het geval. Voor een aantal andere verdragen rijst dan weer de vraag of België deze ook daadwerkelijk heeft geïmplementeerd en uitgevoerd zoals de Overeenkomst vereist.

Door de instemming met de Overeenkomst verbindt België zich dus ertoe de nodige inspanningen te doen voor de ratificatie van een aantal verdragen. Zo moet het op grond van artikel 23.3, lid 4, van de Overeenkomst niet alleen een onafgebroken inspanning doen om de fundamentele IAO-verdragen te ratificeren, maar dient het ook vooruitgang te boeken “met betrekking tot de ratificatie van de fundamentele, prioritaire en andere IAO-verdragen die door de IAO als actueel worden gekenmerkt” waarbij België nog geen partij is. België is weliswaar partij

¹⁵ Zie artikel 30.6 van de Overeenkomst.

bij de fundamentele en prioritaire IAO-verdragen, maar nog niet bij alle andere IAO-verdragen die als actueel worden gekenmerkt.¹⁶⁻¹⁷

In artikel 24.4, lid 2, van de Overeenkomst herbevestigt België zijn verbintenissen om de multilaterale milieuovereenkomsten waarbij het partij is, in zijn wetgeving en praktijken op zijn gehele grondgebied op een doeltreffende wijze ten uitvoer te leggen. In dit verband kan er bijvoorbeeld op worden gewezen dat België op 7 november 2016 partij geworden is bij het Protocol van Nagoya ‘inzake toegang tot genetische rijkdommen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen voortvloeiende uit hun gebruik bij het Verdrag inzake biologische diversiteit, en Bijlage, gedaan te Nagoya op 29 oktober 2010’. Aan het Protocol werd gedeeltelijk uitvoering gegeven door verordening (EU) nr. 511/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 ‘betreffende voor gebruikers bestemde nalevingsmaatregelen uit het Protocol van Nagoya inzake toegang tot genetische rijkdommen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen voortvloeiende uit hun gebruik in de Unie’. België is tot op heden evenwel in gebreke gebleven om de nadere interne uitvoeringsmaatregelen van verordening (EU) nr. 511/2014 en de overige uitvoeringsmaatregelen van het Nagoya Protocol aan te nemen.

Voor andere verdragen engageert België zich middels de Overeenkomst om deze na te leven zonder er zelf partij bij te zijn en zonder dat deze ter instemming aan de Kamer van volksvertegenwoordigers zijn voorgelegd. Dit is bijvoorbeeld het geval waar België zich overeenkomstig artikel 20.26 van de Overeenkomst ertoe verbindt om “alles in het werk [te stellen] wat redelijkerwijs in haar vermogen ligt om te voldoen aan de artikelen 1 tot en met 14 en artikel 22 van het Verdrag *inzake octrooirecht*, gedaan te Genève op 1 juni 2000”.¹⁸

¹⁶ Het zou thans nog over de volgende 23 verdragen gaan: C078 - Medical Examination of Young Persons (Non-Industrial Occupations) Convention, 1946 (No. 78); C106 - Weekly Rest (Commerce and Offices) Convention, 1957 (No. 106); C110 - Plantations Convention, 1958 (No. 110); C118 - Equality of Treatment (Social Security) Convention, 1962 (No. 118); C130 - Medical Care and Sickness Benefits Convention, 1969 (No. 130); C131 - Minimum Wage Fixing Convention, 1970 (No. 131); C135 - Workers' Representatives Convention, 1971 (No. 135); C142 - Human Resources Development Convention, 1975 (No. 142); C143 - Migrant Workers (Supplementary Provisions) Convention, 1975 (No. 143); C152 - Occupational Safety and Health (Dock Work) Convention, 1979 (No. 152); C157 - Maintenance of Social Security Rights Convention, 1982 (No. 157); C160 - Labour Statistics Convention, 1985 (No. 160); C169 - Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989 (No. 169); C173 - Protection of Workers' Claims (Employer's Insolvency) Convention, 1992 (No. 173); C183 - Maternity Protection Convention, 2000 (No. 183); C185 - Seafarers' Identity Documents Convention (Revised), 2003 (No. 185); C187 - Promotional Framework for Occupational Safety and Health Convention, 2006 (No. 187); C188 - Work in Fishing Convention, 2007 (No. 188); P029 - Protocol of 2014 to the Forced Labour Convention, 1930; P081 - Protocol of 1995 to the Labour Inspection Convention, 1947; P089 - Protocol of 1990 to the Night Work (Women) Convention (Revised), 1948; P110 - Protocol of 1982 to the Plantations Convention, 1958 en P155 - Protocol of 2002 to the Occupational Safety and Health Convention, 1981 (bron: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:11210:0::NO:11210:P11210_COUNTRY_ID:102560).

¹⁷ Voor nog een ander voorbeeld: overeenkomstig artikel 20.24 van de Overeenkomst verbindt België zich ertoe om “alles in het werk [te stellen] wat redelijkerwijs in haar vermogen ligt om toe te treden tot de *Akte van Genève bij de Overeenkomst van 's-Gravenhage betreffende de internationale inschrijving van tekeningen of modellen van nijverheid*, gedaan te Genève op 2 juli 1999”. België zou de Akte van Genève weliswaar bekrachtigd hebben op 7 juni 2013, maar deze zou ingevolge een verklaring die België hierbij aflegde nog niet in werking getreden zijn (http://www.wipo.int/treaties/fr/ActResults.jsp?act_id=7). Volgens de gegevens waarover de Raad van State beschikt, zou de wet tot instemming met de Akte van Genève ook nog niet zijn bekrachtigd en afgekondigd (<http://www.senate.be/www/?MIval=/dossier&LEG=5&NR=1811&LANG=nl>).

¹⁸ Zie: http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=4.

6.1. Diverse bepalingen van de Overeenkomst schrijven voor dat de partijen in dialoog treden en overleg plegen over de meest uiteenlopende aangelegenheden, bijvoorbeeld: de vraag of invoerrechten tussen de partijen versneld en in ruimere mate kunnen worden afgeschaft (artikel 2.4 van de Overeenkomst), tijdelijke schorsing van preferentiële tariefbehandeling (artikel 2.8 van de Overeenkomst), instelling van definitieve maatregelen (artikel 3.6 van de Overeenkomst), technisch overleg (artikel 5.12 van de Overeenkomst), overleg over subsidies en overheidssteun in andere sectoren dan landbouw en visserij (artikel 7.3 van de Overeenkomst), overleg over subsidies voor landbouw- en visserijproducten (artikel 7.4 van de Overeenkomst), overleg inzake financiële diensten (artikel 13.19 van de Overeenkomst), overleg in het kader van de samenwerking op regelgevingsgebied (artikel 21.4 van de Overeenkomst), overleg met particuliere entiteiten (artikel 21.8 van de Overeenkomst), overleg inzake handelsgerelateerde aspecten van duurzame ontwikkeling van gemeenschappelijk belang (artikel 22.3 van de Overeenkomst), overleg inzake handelsgerelateerde vraagstukken op het gebied van arbeid en werkgelegenheid van wederzijds belang (artikel 23.1 van de Overeenkomst), overleg inzake handel en arbeid (artikel 23.9 van de Overeenkomst), overleg inzake handel en milieu (artikel 24.14 van de Overeenkomst), overleg om het onderlinge kapitaalverkeer te vergemakkelijken (artikel 30.5 van de Overeenkomst), enzovoort.

6.2. Daarnaast wordt in de Overeenkomst voorzien in de oprichting van een Gemengd Comité voor de CETA (artikel 26.1 van de Overeenkomst), bestaande uit vertegenwoordigers van de Europese Unie en van Canada, dat bevoegd is om besluiten te nemen ten aanzien van alle in de Overeenkomst daartoe aangewezen aangelegenheden. Die besluiten zijn “bindend voor de partijen, onder voorbehoud dat aan de nodige interne voorschriften en procedures wordt voldaan, en [moeten] (...) door de partijen [worden] uitgevoerd” (artikel 26.3 van de Overeenkomst). Het Gemengd Comité voor de CETA kan bevoegdheden delegeren aan de overeenkomstig artikel 26.2 van de Overeenkomst opgerichte gespecialiseerde comités (bijvoorbeeld: Gemengd Comité douanesamenwerking, Comité voor de handel in goederen, Gemengd Comité van beheer voor sanitaire en fytosanitaire maatregelen, Comité voor diensten en investeringen, Comité financiële diensten, Comité voor overheidsopdrachten, Comité voor geografische aanduidingen voor de CETA, Forum voor samenwerking op regelgevingsgebied, Comité voor handel en duurzame ontwikkeling, ...). Deze gespecialiseerde comités zijn fora waarin overleg wordt gepleegd tussen de partijen. Ze kunnen ontwerpbesluiten voorleggen ter vaststelling door het Gemengd Comité voor de CETA of kunnen zelf besluiten nemen wanneer de Overeenkomst daarin voorziet (artikel 26.2, lid 4, van de Overeenkomst).¹⁹

Ook wordt voorzien in de oprichting van een Forum voor maatschappelijk middenveld (artikel 22.5 van de Overeenkomst) en in de oprichting van verschillende deskundigenpanels (artikelen 23.10 en 24.15 van de Overeenkomst).

6.3. Gelet op het gemengde karakter van de Overeenkomst kunnen die mechanismen van dialoog, overleg en raadpleging ook betrekking hebben op aangelegenheden die tot de bevoegdheid van de gemeenschappen en de gewesten behoren, zodat bijzondere afspraken zullen

¹⁹ Zie bv. artikel 5.14, lid 2, d), en bijlage 13-B, lid 1, van de Overeenkomst.

moeten worden gemaakt over de vertegenwoordiging en de betrokkenheid van alle overheden bij de standpuntbepaling wanneer die mechanismen worden toegepast.²⁰

Met betrekking tot organen opgericht door of krachtens een samenwerkingsovereenkomst gesloten door de Europese Unie en haar lidstaten, *in casu* in de vorm van een Gemengd Comité, wees de afdeling Wetgeving in advies 53.978/VR van 7 november 2013 op het volgende:²¹

“In dit verband moet in herinnering worden gebracht dat het noodzakelijk is om binnen België ook in de nodige procedures te voorzien om de Belgische standpuntbepaling en vertegenwoordiging in het voornoemde Gemengd Comité en in het bij artikel 28 opgerichte subcomité te organiseren met respect voor de Belgische bevoegdheidsverdelende regels.

De vertegenwoordiging en de standpuntbepaling namens België dienen overeenkomstig artikel 92*bis*, § 4*bis*, eerste lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 ‘tot hervorming der instellingen’ in een samenwerkingsakkoord te worden geregeld.

De huidige samenwerkingsakkoorden van 8 maart 1994²² bieden geen voldoende juridische basis voor deze vertegenwoordiging en standpuntbepaling aangezien ze enkel betrekking hebben op de vertegenwoordiging in de Raad van de Europese Unie. De betrokken samenwerkingsakkoorden kunnen niet zo maar bij analogie worden toegepast, nu het Gemengd Comité weliswaar formeel een exponent is van de externe betrekkingen van de Europese Unie, maar materieel ook uitdrukkelijk voor aangelegenheden bevoegd is die tot de bevoegdheid van de lidstaten behoren²³, die in de Belgische bevoegdheidsverdeling vervolgens ook behoren tot de (exclusieve) bevoegdheden van de gemeenschappen en de gewesten.

Zolang ervoor niet in een voldoende juridische basis bij samenwerkingsakkoord is voorzien, dienen de vertegenwoordiging en de standpuntbepaling namens België in het Gemengd Comité en in het subcomité overeenkomstig het bepaalde in artikel 92*bis*, § 4*bis*, tweede lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 het voorwerp uit te maken van een overleg tussen de betrokken regeringen.”

6.4. Weliswaar is het zo dat de coördinatie van de standpuntbepaling van de Europese Unie en haar lidstaten in aangelegenheden die tot de gemengde bevoegdheid van de Europese Unie en haar lidstaten behoren, in de praktijk doorgaans plaatsvindt binnen het kader van de Raad van Ministers van de Europese Unie, en dat de coördinatie van de Belgische standpuntbepaling

²⁰ Vgl. artikel 81, § 6, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 ‘tot hervorming der instellingen’.

²¹ Adv.RvS 53.978/VR van 7 november 2013 over een voorontwerp dat heeft geleid tot het decreet van 4 april 2014 ‘houdende instemming met de kaderovereenkomst inzake een partnerschap en samenwerking tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Mongolië, anderzijds, ondertekend in Ulaanbaatar op 30 april 2013’, *Parl.St.* VI.Parl. 2013-14, nr. 2455/1, pp. 37-38, nr. 3.2.

²² Voetnoot 2 van het geciteerde advies: Samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten ‘met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie’, en samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie ‘met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie’.

²³ Voetnoot 3 van het geciteerde advies: Zie artikel 62 van de kaderovereenkomst.

hiervoor plaatsvindt overeenkomstig de regels voor de standpuntbepaling wat betreft EU-aangelegenheden in de Raad van Ministers.

Niettemin moet erop worden gewezen dat de beslissingen in de aangelegenheden die tot de bevoegdheid van de lidstaten behoren juridisch gezien niet door de Raad van Ministers worden genomen, maar door de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten in de Raad verenigd.²⁴ Hoewel dit in de praktijk misschien eerder uitzonderlijk is, is het niet uitgesloten dat lidstaten in aangelegenheden die tot hun bevoegdheid behoren in de organen opgericht door of krachtens een dergelijke overeenkomst alsnog nationale standpunten innemen. Dit wordt overigens uitdrukkelijk bevestigd in de verklaring van het Koninkrijk België betreffende de voorwaarden wat betreft de volledige bevoegdheid van de federale staat en de deelentiteiten om de CETA te ondertekenen (verklaring nr. 37), waarin onder punt C eraan wordt herinnerd dat besluiten van het Gemengd Comité voor de CETA in aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de lidstaten vallen “door de Raad en de lidstaten bij consensus moeten worden genomen”.²⁵

Het ontbreken van een regeling ter zake overeenkomstig artikel 92bis, § 4bis, tweede lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 kan dan ook tot problemen aanleiding geven. Indien er een consensus zou bestaan tussen de bevoegde overheden om het samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 ‘tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten, met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie’ in deze aangelegenheden naar analogie toe te passen, dan wordt het samenwerkingsakkoord het best aangepast om het toepassingsgebied ervan in die zin uit te breiden.²⁶

6.5. Het belang van dergelijke algemene regelingen wordt onderstreept door de voormelde verklaring nr. 37. In deze verklaring worden de andere partijen onder meer in kennis gesteld van de interne Belgische afspraken 1) over de gevolgen indien één van de deelentiteiten beslist om CETA niet te ratificeren (punt A en B), 2) om het Hof van Justitie van de Europese Unie om een advies te verzoeken over de verenigbaarheid van het mechanisme voor geschillenbeslechting (ICS) met de Europese verdragen (punt B), 3) over een voorwaarde die de deelstaten zullen verbinden aan hun instemming opdat België in het Gemengd Comité zou kunnen instemmen met een ontwerpbesluit met betrekking tot samenwerking inzake regelgeving die een aangelegenheid regelt onder exclusieve of gedeelde lidstaatbevoegdheid (punt C) en 4) over het gevolg dat zal worden gegeven aan een verzoek betreffende geografische aanduidingen door één van de deelstaten (punt D). Het gaat telkens om nadere of aanvullende afspraken ten

²⁴ T. CORTHAUT en D. VAN EECKHOUTTE, “Legal Aspects of EU Participation in Global Environmental Governance under the UN Umbrella” in J. WOUTERS e.a. (eds.), *The European Union and Multilateral Governance. Assessing EU Participation in United Nations Human Rights and Environmental Fora*, Basingstoke, Palgrave, 2012, (145) 152.

²⁵ *Pb.L.* 14 januari 2017, afl. 11, 21. Zie ook Verklaring van de Raad en de lidstaten met betrekking tot besluiten van het Gemengd Comité van de CETA (verklaring nr. 19), *Pb.L.* 14 januari 2017, afl. 11, 15.

²⁶ Er kan aan herinnerd worden dat de algemene vergadering van de afdeling Wetgeving van de Raad van State, er reeds in advies 53.932/AV op gewezen heeft dat dit samenwerkingsakkoord op verschillende punten lacunair en achterhaald is, onder meer door wijzigingen aan het institutionele kader van de Europese Unie doorgevoerd door het Verdrag van Lissabon (adv.RvS 53.932/AV van 27 augustus 2013 over een voorstel dat geleid heeft tot de bijzondere wet van 6 januari 2014 ‘met betrekking tot de Zesde Staatshervorming’, *Parl.St.* Senaat 2012-13, nr. 5-2232/3, 50, voetnoot 1).

aanzien van de algemene regelingen in de thans geldende samenwerkingsakkoorden inzake internationale en Europese betrekkingen.²⁷ Deze nadere of aanvullende afspraken vinden evenwel hun beperking in de specifieke en punctuele aard van de gemaakte afspraken en in de onzekere juridische waarde van de voornoemde verklaring nr. 37. De betrokken overheden zouden er dan ook beter aan doen om de thans geldende algemene regelingen in de samenwerkingsakkoorden inzake internationale en Europese betrekkingen aan te vullen en waar nodig aan te passen.

7.1. Voorts moet worden vastgesteld dat in de Overeenkomst machten worden overgedragen aan een supranationale instelling. Zo wordt het Gemengd Comité voor de CETA een algemene bevoegdheid verleend om besluiten te nemen die bindend zijn voor de partijen; in specifiek in de Overeenkomst bepaalde gevallen wordt een dergelijke bevoegdheid eveneens toegekend aan gespecialiseerde comités (zie *supra* nr. 6.2) en de Overeenkomst voorziet in bindende geschillenbeslechtsmechanismen (bijvoorbeeld de artikelen 8.41, lid 1, 13.21 en 29.10 van de Overeenkomst). Er is geen reden om aan te nemen dat daarbij de grenzen van artikel 34 van de Grondwet worden overschreden.

Een dergelijke overdracht impliceert in beginsel althans meteen ook een aanvaarding van de bindende kracht van toekomstige besluiten die het Gemengd Comité voor de CETA, één van voormelde gespecialiseerde comités (zoals, bijvoorbeeld, het Gemengd comité van beheer voor sanitaire en fytosanitaire maatregelen) of de organen voor bindende geschillenbeslechting binnen de grenzen van de Overeenkomst zullen nemen, zonder dat er nog bijkomend expliciet vooraf mee moet worden ingestemd.

7.2. Dit is evenwel anders daar waar een van de voormelde comités, middels een besluit, de tekst aanneemt die de thans voorliggende Overeenkomst formeel wijzigt. Overeenkomstig artikel 167, §§ 2 en 3, van de Grondwet hebben verdragen, evenals hun wijzigingen slechts gevolg nadat deze de instemming van alle betrokken parlementen hebben verkregen.

Zo kan krachtens artikel 30.2, lid 2, van de Overeenkomst “het Gemengd Comité van de CETA [in afwijking van lid 1] besluiten de protocollen en bijlagen bij deze overeenkomst te wijzigen. De partijen kunnen het besluit van het Gemengd Comité voor de CETA goedkeuren, overeenkomstig hun respectieve interne voorschriften en procedures zoals noodzakelijk voor de inwerkingtreding van de wijziging. Het besluit treedt in werking op een door de partijen overeengekomen datum. Deze procedure is niet van toepassing op wijzigingen van de bijlagen I, II en III en wijzigingen van de bijlagen bij de hoofdstukken acht (Investerings), negen (Grensoverschrijdende handel in diensten), tien (Tijdelijke toelating en tijdelijk verblijf van natuurlijke personen voor zakelijke doeleinden) en dertien (Financiële diensten), met

²⁷ *In casu* moet in de eerste plaats worden gedacht aan het samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 ‘tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie’, het samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 ‘tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten over de nadere regelen voor het sluiten van gemengde verdragen’ en het samenwerkingsakkoord van 11 juli 1994 ‘tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten over de rechtsgedingvoering voor een internationaal of supranationaal rechtscollege in een gemengd geschil’.

uitzondering van bijlage 10-A (Lijst van contactpunten van de lidstaten van de Europese Unie)”.²⁸

Bij het bepalen van de datum van inwerkingtreding van deze besluiten zal erop moeten worden toegezien dat de inwerkingtreding slechts kan plaatsvinden voor zover en pas nadat de parlementaire instemming in overeenstemming met artikel 167, §§ 2 en 3, van de Grondwet werd verleend door alle betrokken parlementen.

7.3. In artikel 2, 2°, van het om advies voorgelegde ontwerp van decreet wordt echter voorzien in de voorafgaande instemming met dergelijke toekomstige wijzigingen. Nochtans is die voorafgaande instemming dus helemaal niet nodig, en wordt het Vlaams Parlement zo de mogelijkheid ontnomen om uitdrukkelijk zijn instemming te verlenen met elk van de later aangenomen wijzigingen aan de Overeenkomst. Uit punt C van de voormelde verklaring nr. 37 blijkt nochtans dat de deelentiteiten, waaronder dus de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest, voornemens zijn “om voor aangelegenheden die onder hun uitsluitende of gedeeltelijke bevoegdheid vallen binnen het Belgisch grondwettelijk stelsel, voor iedere samenwerking inzake regelgeving de voorafgaande instemming van hun parlement te vragen, en melding te maken van een eventueel regelgevingsbesluit dat uit die samenwerking zou voortvloeien”.

In zoverre deze wijzigingen betrekking kunnen hebben op bevoegdheden van de lidstaten, rijst de vraag of daarentegen niet het best alsnog wel wordt voorzien in een voorafgaande instemming met bepaalde wijzigingen die volgens de Overeenkomst overeenkomstig een vereenvoudigde procedure tot stand komen. De Raad van State wijst in dit verband op bijvoorbeeld de wijzigingen die de partijen krachtens de artikelen 13.9, lid 3, en 19.18 van de Overeenkomst eenzijdig mogen aanbrengen aan de Overeenkomst. Bij gebrek aan een voorafgaande instemming zal het Vlaams Parlement immers uitdrukkelijk zijn instemming moeten verlenen met elk van deze later door de partijen doorgevoerde wijzigingen aan de Overeenkomst.

Zo’n voorafgaande instemming door de decreetgever met toekomstige wijzigingen is mogelijk, mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Zo stelde de algemene vergadering van de afdeling Wetgeving van de Raad van State in advies 37.954-37.970-37.977-37.978/AV van 15 februari 2005 het volgende:²⁹

²⁸ Maar zie bv. ook artikel 5.14, lid 2, c), artikel 8.44, lid 3, b), en artikel 20.22, lid 1, van de Overeenkomst.

²⁹ Adv.RvS 37.954-37.970-37.977-37.978/AV van 15 februari 2005 over:

- een voorontwerp dat heeft geleid tot het decreet van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest van 9 juni 2006 ‘houdende instemming met het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa en de Slotakte, ondertekend in Rome op 29 oktober 2004’ (37.954/AV) (*Parl.St.* VI.Parl. 2004-05, nr. 358/1, 64);

- een voorontwerp dat heeft geleid tot de ordonnantie van de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van 23 juni 2005 ‘houdende instemming met het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa, en met de Slotakte, gedaan te Rome op 29 oktober 2004’ (37.970/AV) (*Parl.St.* Ver.Verg.Gem.Gem.Comm. 2004-05, nr. B-30/1, 25);

- een voorontwerp dat heeft geleid tot de ordonnantie van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest van 23 juni 2005 ‘houdende instemming met het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa, en met de Slotakte, gedaan te Rome op 29 oktober 2004’ (37.977/AV) (*Parl.St.* Br.Parl. 2004-05, nr. A-128/1, 25);

“Zowel het Hof van Cassatie³⁰ als de afdeling Wetgeving van de Raad van State³¹ aanvaardden dat onder bepaalde voorwaarden de wetgevende vergaderingen vooraf kunnen instemmen met een verdrag of met een wijziging van een verdrag. Opdat zulke voorafgaande instemming verenigbaar zou zijn met artikel 167, §§ 2 tot 4, van de Grondwet en met artikel 16 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, moet aan twee voorwaarden worden voldaan: met name is vereist dat de Wetgevende Kamers en desgevallend de Gemeenschaps- en Gewestparlementen de grenzen van de toekomstige wijzigingen kennen³² en dat ze uitdrukkelijk aangeven dat ze met die wijzigingen instemmen.”

De wijzigingen die de partijen krachtens de artikelen 13.9, lid 3, en 19.18 van de Overeenkomst eenzijdig mogen aanbrengen aan de Overeenkomst lijken voldoende specifiek opdat aan de eerste voorwaarde zou zijn voldaan.³³ Niettemin zou de tekst van het ontwerp van decreet dan wel moeten worden aangepast door erin een bepaling op te nemen waarmee de decreetgever uitdrukkelijk instemt met dergelijke toekomstige wijzigingen aan de Overeenkomst.

Het Vlaams Parlement zou het evenwel eventueel oneens kunnen zijn met die wijzigingen. Om het Vlaams Parlement de mogelijkheid te bieden aan de regering duidelijk te maken dat zij het niet eens is met een bepaalde wijziging, zou het ontwerp het best worden aangevuld met een bepaling die de regering verplicht elke wijziging of aanpassing die overeenkomstig die bepalingen is goedgekeurd, binnen een bepaalde termijn aan het Vlaams Parlement mee te delen.³⁴

- een voorontwerp van wet ‘houdende instemming met het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa, en met de Slotakte, gedaan te Rome op 29 oktober 2004’ (37.978/AV) (*Parl.St.* Senaat 2004-05, nr. 3-1091/1, 539).

³⁰ *Voetnoot 35 van het geciteerde advies*: Cass. 19 maart 1981, *Arr. Cass.* 1980-1981, 808; *JT* 1982, 565, en noot J. VERHOEVEN; Cass. 2 mei 2002, nr. C.99.0518.N.

³¹ *Voetnoot 36 van het geciteerde advies*: Zie o.m. advies nr. 33.510/3 van 28 mei 2002 over een voorontwerp dat ontstaan gegeven heeft aan de wet van 17 december 2002 houdende instemming met het Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden, en met de Bijlagen I en II, gedaan te Aarhus op 25 juni 1998 (*Parl.St.*, Senaat, 2001-2002, nr. 2-1235/1, blz. 48); advies 35.792/2/V van 20 augustus 2003 over het voorontwerp dat ontstaan heeft gegeven aan het decreet van 27 november 2003 houdende instemming met het Verdrag inzake persistente organische verontreinigende stoffen, gesloten te Stockholm op 22 mei 2001, alsmede met de Bijlagen erbij (*Parl.St.*, W.Gew.R., 2003/2004, nr. 575/1, blz. 10); advies 36.170/1 van 11 december 2003 over het voorontwerp van wet houdende instemming met de Overeenkomst betreffende de sociale zekerheid tussen het Koninkrijk België en de Republiek Kroatië, ondertekend te Brussel op 31 oktober 2001 (*Parl.St.*, Senaat, 2004-2005, nr. 957/1).

³² *Voetnoot 37 van het geciteerde advies*: Zie inzonderheid de adviezen waarnaar in de vorige voetnoot wordt verwezen.

³³ Een voorafgaande instemming met de wijzigingen aan de Overeenkomst aangenomen overeenkomstig artikel 30.2, lid 1, van de Overeenkomst, is dan weer niet mogelijk.

³⁴ Voor de formulering van zulk een bepaling kan inspiratie worden gezocht in bv. de artikelen 3 en 4 van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest van 4 april 2014 ‘houdende instemming met het Aanvullend Protocol van Nagoya-Kuala Lumpur inzake aansprakelijkheid en schadeloosstelling bij het Protocol van Cartagena inzake bioveiligheid, gedaan te Nagoya op 15 oktober 2010’ en de artikelen 3 en 4 van het decreet van het Vlaamse Gewest van 25 april 2014 ‘houdende instemming met het Europees verdrag inzake het internationaal vervoer van gevaarlijke goederen over de binnenwateren (ADN), opgemaakt in Genève op 26 mei 2000, en met de geactualiseerde voorschriften ADN 2013’, of de artikelen 3 en 4 van het op 17 december 2015 door de Kamer van volksvertegenwoordigers aangenomen wetsontwerp ‘houdende instemming met het Protocol van Nagoya inzake toegang tot genetische rijkdommen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen voortvloeiende uit hun gebruik bij het Verdrag inzake biologische diversiteit, en met de bijlage, gedaan te Nagoya op 29 oktober 2010’ (*Parl.St.*

8.1. Het gegeven dat met een wijziging op een stilzwijgende, voorwaardelijke wijze is ingestemd door het Vlaams Parlement, houdt geen afwijking in van de verplichting die voortvloeit uit artikel 190 van de Grondwet en uit artikel 8 van de wet van 31 mei 1961 ‘betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordeningen’ om die wijziging in het Belgisch Staatsblad bekend te maken opdat ze uitwerking zou hebben in het interne recht.

Artikel 190 van de Grondwet bepaalt dat alleen de wetgever bevoegd is om de vorm te bepalen waarin de wetten en verordeningen moeten worden bekendgemaakt opdat ze verbindend worden. Volgens het Hof van Cassatie geldt die grondwetsbepaling naar analogie voor internationale akten. Het Hof heeft immers geoordeeld dat verdragen niet aan particulieren kunnen worden tegengeworpen zolang ze niet integraal zijn bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.³⁵

8.2. Dit geldt tevens voor regels van afgeleid internationaal recht zoals de besluiten van het Gemengd Comité voor de CETA of zijn gespecialiseerde comités (*supra* nr. 6.2). Bij gebrek aan bekendmaking in het Belgisch Staatsblad zullen ze niet tegenstelbaar zijn aan particulieren, behoudens indien ze het voorwerp hebben uitgemaakt van een andere bij wet of verdrag voorziene wijze van officiële bekendmaking.³⁶

ONDERZOEK VAN DE TEKST

9.1. De tekst van de Overeenkomst moet worden gevoegd bij het ontwerp dat wordt ingediend bij het Vlaams Parlement. In de memorie van toelichting wordt ook verwezen naar het gezamenlijk uitleggingsinstrument³⁷ en naar de eenzijdige verklaringen namens één of meer lidstaten of instellingen van de Europese Unie gedaan in het kader van het aannemen van het Raadsbesluit tot ondertekening van de Overeenkomst namens de Europese Unie.³⁸ Ook deze ontbreken echter in het dossier zoals dit werd overgemaakt aan de Raad van State.³⁹ Deze zullen moeten worden gevoegd bij het ontwerpdecreet zoals dit bij het Vlaams Parlement zal worden ingediend.

Kamer 2015-16, nr. 54-1457/004). Zie in dezelfde zin adv.RvS 59.894/1/V van 26 augustus 2016 over een voorontwerp van wet ‘houdende instemming met de Versterkte Partnerschaps- en Samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Kazachstan, anderzijds, gedaan te Astana op 21 december 2015’ (*Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2311/001, 20-29).

³⁵ Cass. 11 december 1953, *Pas.* 1954, I, 298; Cass. 19 maart 1981, *J.T.* 1982, 565-567, noot J. VERHOEVEN.

³⁶ Zie bv. adv.RvS 57.108/VR van 10 maart 2015 over een voorontwerp van wet ‘houdende instemming met de Overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk België en de Regering van de Democratische Republiek Congo betreffende het luchtvervoer, opgemaakt te Kinshasa op 2 februari 2013’, nr. 5.

³⁷ *Supra*, voetnoot 3.

³⁸ *Supra*, voetnoot 4.

³⁹ De Raad van State wenst in dat verband de stellers van het voorontwerp eraan te herinneren dat, wanneer zij een adviesaanvraag indienen, zij hierbij ook alle essentiële of nuttige stukken dienen te voegen, zoals bijvoorbeeld documenten waarnaar in de memorie van toelichting wordt verwezen.

9.2. Het gemeenschappelijk uitleggingsinstrument vormt weliswaar de uitdrukking van een overeenstemming tussen de partijen bij het sluiten van de Overeenkomst, maar lijkt niet overeenkomstig artikel 30.1 van de Overeenkomst te kunnen worden gekwalificeerd als integrerend deel uitmakend van de Overeenkomst.⁴⁰ De beste manier om de rechtszekerheid voor de burgers te waarborgen en zich ervan te vergewissen dat het Vlaams Parlement heeft goedgekeurd, bestaat erin om naar dit instrument te verwijzen in het dispositief van de instemmingswet, en niet enkel in de memorie van toelichting. Artikel 2, 1°, van het dispositief dient dienovereenkomstig te worden aangevuld, zodat ook uitdrukkelijk met het gemeenschappelijk uitleggingsinstrument wordt ingestemd.

9.3. Zoals hoger uiteengezet⁴¹ is het juist niet de bedoeling om voorafgaand in te stemmen met de handelingen van het Gemengd Comité bedoeld in artikel 30.2, lid 2, van de Overeenkomst.⁴² Daarentegen is de voorafgaande instemming wel nuttig voor de wijzigingen die de partijen krachtens de artikelen 13.9, lid 3, en 19.18 van de Overeenkomst eenzijdig mogen aanbrengen aan de Overeenkomst. Artikel 2, 2°, van het dispositief moet in die zin worden aangepast.⁴³

DE GRIFFIER

DE VOORZITTER

Greet VERBERCKMOES

Marnix VAN DAMME

⁴⁰ Zie ook: artikel 1, tweede alinea, van het besluit (EU) 2017/37 van de Raad van 28 oktober 2016 ‘betreffende de ondertekening namens de Europese Unie van de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen Canada, enerzijds, en de Europese Unie en haar lidstaten, anderzijds’, *Pb.L.* 14 januari 2017, afl. 11, 1.

⁴¹ *Supra*, punt 7.3.

⁴² Tenzij het Vlaams Parlement nu alsnog zou willen verzaken aan het in punt C van de voormelde verklaring nr. 37 voorbehouden prerogatief wat de aangelegenheden die tot de Vlaamse bevoegdheden behoren betreft.

⁴³ Zie voor de formulering ook, *supra*, voetnoot 34.

ONTWERP VAN DECREET

ONTWERP VAN DECREET

DE VLAAMSE REGERING,

Op voorstel van de Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Art. 2. Zullen volkomen gevolg hebben:

- 1° de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Canada, anderzijds, ondertekend te Brussel op 30 oktober 2016 en het gezamenlijk interpretatief instrument;
- 2° de wijzigingen die zullen worden aangenomen overeenkomstig de artikelen 13.9, lid 3, en 19.18 van de overeenkomst.

Brussel, 2 maart 2018.

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS